

in Litteris Apostolicis exprimitur, tunc nulla est difficultas; officialis, tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, hoc enuntians, atque testificans informationem præscriptam factam fuisse, et preces in rei veritate fundari repertas, dispensationem concedit ac impetrantium parochi mandat ut benedictionem nuptialem eis, præhabitis solemnitatibus requisitis, impertiat. Si publicus exstiterit incestus, breve dispensationis fert officialem absolutionem ab incestus reatu, censuris et pœnis ecclesiasticis *pro utroque foro* daturum et pœnitentiam gravem ac salutarem impositurum esse.

Hujusmodi dispensationes accurate describi debent in registro officialitatis vel in secretario episcopatus, ut canonicitas matrimonii semper probari possit. Non videtur tamen hanc descriptionem, quæ certe omitti non debet, ad essentiam dispensationis pertinere: nullibi eam reperimus sub pœna nullitatis præceptam.

Certum est quod officialis aliquem pro facienda informatione committere possit, quia, facta sibi relatione, de veritate factorum ipse judicat: contra vero neminem delegare posset ad ipsam dispensationem nomine Sanctæ Sedis concedendam, quia delegatus pro causa particulari subdelegare non potest; nulla igitur foret dispensatio aut dispensationis fulminatio, nisi chirographo officialis muniretur.

Si contingeret Litteras Pontificias amitti, nihilominus officialis, dummodo de tenore earum constaret, dispensationem juxta formam consuetam concedere posset; cum enim actus voluntatis summi Pontificis vere existat, datur relaxatio legis.

Stricte prohibet summus Pontifex, et quidem sub pœna excommunicationis *late sententiæ*, ne officialis aliquid muneris aut præmii, occasione dispensationis, exigere aut oblatum recipere temere præsumat. Ne quidem ergo eleemosynam ab impetrantibus petere potest, nisi forte Papa id permiserit.

In diocesis ubi titularis officialis non existit, episcopus unum e vicariis suis generalibus designat qui hoc

munus pro executione Litterarum Apostolicarum implet, non una vice tantum, sed modo permanenti.

De executione dispensationum sacræ Pœnitentiariæ.

Nunc non raro sacra Pœnitentia dispensat super impedimentis publicis paupertati junctis: tunc commissio dispensandi datur Ordinario, videlicet episcopo aut vicario generali, ut dispenset pro utroque foro.

Aliqua fieri debet informatio, ut veritas certe innotescat, non tamen necessario per formam authenticam ut in dispensationibus e Dataria venientibus, nec sub pœna nullitatis, cum non præcise præcipiatur.

Plures communiter adjiciuntur clausulæ, quæ non raro variantur. Adamussim intelligendæ et adimplendæ sunt.

Quando impedimentum publicum provenit ex delicto, vel junctum est cum delicto, v. g., cum incestu, vel cum existentia aut probabili metu contractus civilis, dispensatio, quæ etiam a sacra Pœnitentia impertiri potest, licet de pauperibus non agatur, concedi non solet nisi sub conditione pœnitentiæ adimplendæ, et, si in forma pauperum, eleemosynæ faciendæ. Si eleemosyna et pœnitentia in brève determinentur, ad tenorem verborum impleri debent, et aliqua mutatio fieri non potest nisi ab ipsa auctoritate quæ eas determinavit.

Si vero, ut communiter evenit, eleemosyna et pœnitentia prudentiæ Ordinarii relinquuntur determinandæ, Ordinarius eas, habita ratione facultatum ac dispositionum partium, ad majorem earum utilitatem spiritualem determinare debet, meliori quo poterit modo ut voces brevis, *gravis et salutaris*, verificentur.

Pœnitentia ab Ordinario injungenda, est independens a pœnitentia sacramentali quam confessarius injungere debet.

At si, matrimonio jam peracto, deprehendatur pœnitentiam impositam esse nimiam, non fuisse impletam, nec fore implendam, ac proinde jam non esse *salutarem*, æstimamus illam mutari posse vel ab Ordinario, vel ab officiali, prout dispensatio venit a Pœnitentia vel a

Dataria, quia ille actus est quasi accessorium principalis et ejus complementum.

Applicatio dispensationum a sacra Pœnitentiaria pro utroque foro concessarum, fit ab ipso Ordinario, vel a subdelegato in dignitate constituto, qui commissionem adimplere potest, et pœnitentiam quidem injungere, extra sacrum tribunal; et tunc dispensatio in publico matrimoniorum registro inscribi debet.

Executio autem brevium ac rescriptorum consuetorum sacrae Pœnitentiariæ committitur confessario ab impetrante eligendo: hic deberet esse doctor aut saltem gradatus in theologia, vel in jure canonico; sed quoniam raro nunc inveniri possunt confessarii laurea magisterii sic decorati, ordinarie simpliciter designatur confessarius, sine addito: tunc impetrans habet facultatem eligendi quem voluerit, sed inter eos qui ab Ordinario sunt approbati.

Si vero qualitas doctoris exprimeretur, solus doctor ab ordinario approbatus eligi posset, aut rescribendum foret ad sacram Pœnitentiariam, eam rogando ut hanc restrictionem supprimeret. Attamen speciali concessione Gregorii XIII, anni 1582, omnes presbyteri e societate Jesu hoc privilegio gaudent, si per superiorem ad munus istud deputati fuerint.

Si confessarius a pœnitente semel electus, rescriptum sacrae Pœnitentiariæ exsequi nolit aut non possit, *Coll. Paris.*, t. III, et plures alii theologi censent rescriptum illud alteri confessario præsentari non posse, sed ad Pœnitentiariam de novo recurrendum esse. Alii vero communius oppositam sententiam tenent, ut videri potest apud *Collet*, t. II, et *Compans*, t. I, etiamsi primus confessarius dictum aperuisset ac legisset rescriptum, præsertim si ab illius executione aliquo impedimento, v. g., morbo et a fortiori morte, prohiberetur. Episcopus in eo casu pronuntiare potest.

Plurimæ apponi solent in rescripto conditiones essentielles quæ sub pœna nullitatis adimpleri debent, vide licet:

1° *Si res ita sit*; caute igitur examinandum est an sa-

era Pœnitentiaria per oratorem aut per alias personas decepta non fuerit; solum tamen dispensandum interrogando, nec juramentum ab illo exigendo, nisi rescriptum id præcipiat, ut fit ordinarie quando de primo gradu agitur; *Dens*, t. VII; *P. Antoine*, nova edit., t. VI. Ex recentiori formula Pœnitentiariæ examen non requiritur sub pœna nullitatis, modo aliunde constet de veritate precum. Confessarius credere debet pœnitenti, nisi certissime sciat illum falsum dicere.

2° *Audita prius sacramentali confessione*, etc. Itaque in solo foro interno confessarius hac facultate uti potest, et quidem post veram confessionem sacramentalem in qua a peccatis confessis absolvere possit. Attamen responsio sacrae Pœnitentiariæ apud *Compans*, t. I, relata, statuit dispensationem validam fore, etsi confessio sit nulla, et absque sacramentali absolutione concedi posse, si forte *urgens aliqua necessitas id suadeat*.

3° *Sublata occasione amplius peccandi*, etc. Si ergo impetrans occasionem peccandi dimittere nollet, dispensationis particeps fieri non posset.

4° *Ab incestu... absolvens*. Inde qui absolutione dignus non esset, nec pariter dispensari posset, saltem licite, excepta urgenti necessitate modo enuntiata.

5° *Hac vice in forma Ecclesiæ consueta*. Si ab expeditione rescripti usque ad ejus executionem nova commissa fuissent peccata, ab eis etiam reservatis confessarius absolvere posset, non autem ab illis quæ postea iterarentur.

6° *Injuncta ei gravi pœnitentia salutari*. Caute, et tamen sine scrupulo, hæc servanda est clausula; gravis et salutaris pœnitentia ex sola prudentia confessarii determinanda est, habita ratione personarum, conditionis, sexus, ætatis, etc. Aliquando præcipitur pœnitentia *gravis et longa*, vel *gravis et diuturna*, vel *gravissima et perpetua*. Recitatio Coronæ, v. g., singulis hebdomadis per annum, est gravis et longa; per tres annos, esset diuturna. Sunt autem qui contendunt pœnitentiam non requiri sub pœna nullitatis, nisi quando ipsa in rescripto specificatur. V. *Reiffenst.*, n. 342.

Si confessarius, ex culpabili negligentia, pœnitentiam

delicto proportionatam non imponat, graviter peccat; verum, juxta fere omnes, dispensatio est nihilominus valida; non ita constat, si pœnitens, gravem suscipiendo penitentiam, intentionem eam implendi non haberet. Si intentionem habuerit eam adimplendi, et tamen eam omiserit, nec possit implere, arbitramur confessarium qui eam imposuit, illam, secundum prudentiam suam, mutare posse, *ut supra diximus.*

7° *Et aliis quæ de jure fuerint injungenda*, id est propter alia peccata aliasve obligationes pœnitentis.

8° *Dummodo impedimentum sit occultum*: unde si notorium esset, eo sensu quo supra diximus, ab eo confessarius dispensare non posset.

9° *Et aliud canonicum impedimentum non obstat*; si enim confessarius aliud deprehenderet in pœnitente impedimentum quod non fuisset expressum, rescribendum esset ad sacram Pœnitentiariam; et, si impedimentum istud esset publicum, simul ad Datariam.

« Statim ac litteræ seu diplomata ipsis (confessariis) a Pœnitentiaro reddentur, sæpius illa percurrant, ut iis omnibus fideliter satisfaciant quæ præscribuntur. » (*Benedictus XIV, Inst. 87, n. 81*).

Post absolutionem sacramentalem, si de ineundo matrimonio agatur, his verbis utantur, inquit idem Pontifex *ibid.*: *Et insuper auctoritate Apostolica, mihi specialiter delegata, dispenso tecum super impedimento* (primi, v. g., vel secundi, aut primi et secundi gradus affinitatis, provenientis ex copula illicita quam habuisti cum sorore, vel cum matre, etc., mulieris cum qua contrahere intendis) *ut, præfato impedimento non obstante, matrimonium cum dicta muliere publice, servata forma concilii Tridentini, contrahere, consummare ac in eo manere licite possis et valeas. In nomine Patris, etc.*

Insuper eadem auctoritate Apostolica prolem quam ex hac muliere suscepisti, legitimam fore nuntio et declaro. In nomine Patris, etc.

Si de matrimonio jam inito res est, post consuetam absolutionem a censuris et a peccatis, hæc ita pronuntiant:

Et insuper auctoritate Apostolica, mihi specialiter delegata, dispenso tecum super impedimento... ut, eo non obstante, matrimonium consummare ac in eo manere possis. In nomine Patris, etc.

Dantur in Rituali exemplaria formularum pro aliis impedimentis de quibus S. Pœnitentiaria dispensare solet. Illæ autem formulæ nulli sub pœna nullitatis præscribuntur: quamvis igitur confessarius eas omittere non debeat, nihil tamen in eo casu timendum esset pro validitate dispensationis.

Si confessarius prolem legitimare omisisset, hanc omissionem reparare posset; tunc enim causam sibi legitime commissam et nondum absolutam continuaret.

Tenetur sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, dispensatione concessa, litteras Pœnitentiariæ dilacerare, atque si eas latori restitueret, nullus foret earumdem effectus pro foro externo; valeret autem pro foro interno, ait *Compans* et plures apud ipsum, t. I.

Quando impedimentum utrique contrahenti notum est et commune, uterque a respectivo confessario dispensandus est, ex decisione S. Pœnitentiariæ, diei 15 nov. 1748. Idem rescriptum duobus inservit confessariis, et ab eo dilaceratur qui ultimo illud in pœnitentem suum exsequitur; *Collet, Traité des dispenses, t. III, Lettre 41; Dens, t. VII.*

Unde matrimonium cum dispensatione tantum confessarii unius partis contractum, nullum esset. Cautè procedendum est ne sigillum confessionis violetur. Ubi impedimentum uni tantum notum est, unica etiam requiritur exsecutio.

§ VI. — De modo dispensationes ab episcopo obtinendi et exsequendi.

Ubi agitur de impedimentis a quibus episcopus vi indulti Apostolici dispensat, strictè servandæ sunt regulæ juris communis; v. g., impedimenta clare exponendo, etc., rationes veras et canonicas allegando, etc., et caute standum est intra limites in indulto Apostolico expressos; alioquin grave existeret periculum ne dis-

pensatio foret nulla. Nunquam omittatur expressio indulti Apostolici vi cuius dispensatio conceditur. *Bened. enim XIV, Const. Ad tuas manus*, et doctores Romani aperte docent dispensationes vi indultorum Apostolicorum concessas, non facta mentione facultatis Apostolicæ, irritas esse saltem ubi hæc mentio expresse requiritur. In diplomate facultatum, a S. Pœnitentiaria provenientes, ordinarie dicitur: *Sub ea tamen expressa conditione ut in singulis actis expressa mentio fiat specialis Apostolicæ delegationis*, aut alia æquivalentia adhibentur verba.

In his autem casibus, in quibus jure ordinario dispensant, regulas pro diocesis suis speciales statuere possunt episcopi sub pœna nullitatis. Tunc apprime eas servare tenentur parochi. Si autem regulæ hujus generis non existant, duo sufficiunt, scilicet, 1° ut causa clare exponatur, et 2° ut episcopus vel vicarius generalis scripto aut viva voce declaret se dispensare vel facultatem dispensandi concedere.

In impedimentis fori externi, qualia sunt cuncta impedimenta consanguinitatis et affinitatis ex copula licita provenientes, dispensatio semper danda est scripto in secretario episcopatus commemorato; alioquin validitas matrimonii canonice non constaret.

Episcopi eorumque vicarii generales duplici modo, sicut Papa aut sacra Pœnitentiaria, dispensare possunt, scilicet immediate impedimentum per se tollendo, et in forma commissoria, dando facultatem in casu determinato dispensandi. Tunc autem, si de foro interno agatur, confessarius uti debet forma superius expressa aut alia simili.

In foro externo per se ipsos dispensant, non vero dant facultatem dispensandi, proindeque necesse est ut preces veritate sint fundatæ tempore quo dispensatio conceditur.

Si consanguinei, affines aut cognatione spirituali conjuncti copulam inter se habuerint, quæ manserit occulta, eam extra confessionem revelare non tenentur. Attamen, sicut ille incestus, juxta tutiorem sententiam, sacra Pœnitentiariæ manifestandus est si recurratur Romam, sic declarandus est episcopo aut vicario generali, sub nomi-

nibus suppositis, dicendo dispensationem postulatam vel obtentam esse super impedimento consanguinitatis in tali vel in tali gradu. Aliquando utendum est via obliqua, ne superior advertat, conferendo utramque petitionem, inter quas personas exstiterit incestus, sicque frangatur confessionis sigillum. Si autem impetrantes turpitudinem suam superiori simul cum impedimento revelari consentiant, nulla erit difficultas: promptius ac tutius obtinebitur dispensatio, et superior servabit secretum.

ARTICULUS QUINTUS.

DE IMPEDIMENTIS CIVILIBUS FORUMQUE DISPENSATIONE.

Impedimenta civilia ea dicuntur quæ principes sæculares independenter ab Ecclesia constituere possunt.

Nobis primo expendendum est an principes sæculares habeant potestatem talia constituendi impedimenta quæ matrimonium dirimant. Postea de eorum natura, numero, consecrariis et dispensatione in totidem paragraphis breviter dicemus, et tandem sextum addemus de vi nullitatum quas inducunt.

§ I. — An principes sæculares habeant potestatem constituendi impedimenta quæ matrimonium dirimant.

Non disputatur de potestate principum sæcularium circa effectus civiles matrimonii: una quippe est sententia, eos in hac materia alios non agnoscere limites quam æquitatis et justitiæ.

Communiter etiam admittitur eos constituere posse impedimenta prohibentia quæ etiam in foro conscientia vim habeant si justa sint. Sola igitur quæstio est de impedimentis quæ contractum naturalem irritent.

Quidam contendunt eos nunquam dirimere posse potestate propria contractum naturalem, quia voluntates contrahentium attingere nequeunt, et quia insuper bonum publicum talem potestatem in eis non requirit. Sed hæc opinio generatim rejicitur; nullus enim contractus sine voluntate contrahentium validus esse potest: attamen

men principes contractus mere temporales ad bonum publicum spectantes annullare possunt, quasdam apponendo conditiones sine quibus validi esse nequeunt: ergo et matrimonium, quod ad bonum publicum sane præ cæteris spectat.

Sanchez probare intendit, l. 7, disp. 3, n. 2, principem sæcularem, ex genere et natura suæ potestatis, impedimenta matrimonium fidelium sibi subditorum dirimentia constituere posse, sicque sacramentum, materiam ejus tollendo, invalidum reddere: multos pro ea sententia citat auctores; sed dicunt Ecclesiam hanc potestatem principibus christianis interdiceret posse, quia matrimonium, ratione sacramenti, factum est sub aliquo respectu res sacra, et revera interdixisse, propter abusos existentes aut prævisos.

Alii, inter quos *Petrus Soto* qui concilio Tridentino interfuit, et plerique auctores Galli, ut *de Marca*, *Gerbais*, *Gibert*, *d'Argentré*, *Tournely*, theologia Rothomagensis, etc., contendunt principes sæculares jure proprio constituere posse impedimenta matrimonium subditorum fidelium dirimentia, non tantum quoad effectus civiles, sed etiam quoad vinculum. Nam principes habent potestatem dirimendi contractus naturales quando bonum publicum id exigere ipsis videtur, v. g., contractus venditionis, donationis, et etiam matrimonii inter subditos infideles, juxta fere omnes: at eandem habere debent potestatem quoad matrimonium inter fideles; si illam quippe non haberent, vel quia bonum publicum id exigere non posset, vel quia eam per conversionem subditorum amisissent, vel quia Ecclesia illius exercitium coercuisset: atqui nihil horum dici potest. Non primum; matrimonium siquidem non minus boni publici interest apud Christianos, quam apud infideles. Non secundum; quia nullo facto ostenditur Christum auctoritatem principum restringere voluisse, et reipsa videmus imperatores christianos, ut *Theodosium Magnum* et *Justinianum*, impedimenta matrimonium dirimentia, non contradicente Ecclesia, constituentes. Non tertium; nulla enim exhibentur judicia quibus Ecclesia jus naturale princi-

pum circa matrimonia restringere tentaverit, et insuper probatur quod illud auctoritate sua restringere non possint. Ergo.

Alii denique, nunc communissime inter extraneos, dicunt principes nativam habere potestatem contractum matrimonii naturalem dirimendi, propter bonum publicum; sed ex quo Christus illud ad dignitatem sacramenti elevavit, factum esse rem sacram, ad forum ecclesiasticum transiisse, sicque exercitium potestatis civilis, natura rei, ex ordinatione Christi, prohibitum esse. Præcedentem sententiam in duobus primis hujus Tractatus editionibus velut probabiliorem docuimus; verum, post maturius examen, et obtentis documentis a nobis ignotis, ultimæ sententiæ adhærendum esse judicamus; sitque

PROPOSITIO.

Impedimenta a sola potestate civili constituta, matrimonia Christianorum dirimere non possunt.

Prob. auctoritate concilii Tridentini, summorum Pontificum, sacræ Pœnitentiariæ, doctorum catholicorum, praxi Ecclesiæ et rationibus theologicis.

Primo, auctoritate concilii Tridentini, sess. 24, cap. 1, sic se habentis: « Tametsi dubitandum non est clandestina matrimonia, libero contrahentium consensu facta, » rata et vera esse matrimonia, quandiu Ecclesia ea » irrita non fecit; et proinde jure damnandi sint illi, ut » eos sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera » ac rata esse negant. » Si Concilium persuasum non habuisset solam Ecclesiam vera impedimenta constituere posse, accurate non locutum esset; nam matrimonia clandestina a potestate civili irritari potuissent, et tunc falsum esset ea esse vera quandiu Ecclesia ea irrita non fecit. Ergo.

Canon 12 sic se habet: « Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad judices ecclesiasticos; anathema sit. » Negari non potest ibi non agi de causis

ad contractum mere civilem attinentibus, sed de causis quæ ad sacramentum, ac proinde ad materiam ejus seu contractum naturalem spectant: unde, si omnes causæ ad contractum naturalem spectantes ad Ecclesiam pertineant, principes non habent potestatem hunc contractum irritandi: at, in mente concilii Tridentini, omnes causæ contractum naturalem spectantes ad Ecclesiam pertinent. Nam 1° verba canonis sunt generalia, et nihil excipiunt. 2° Cardinalis *Pallavicinus*, Hist. Concil. Trid., l. 23, cap. 9, n. 11 et 12, *Soave*, id est, *Fra-Paolo*, narrantem absurdum visum esse politicis constitui per articulum fidei causas matrimoniales ad judicem ecclesiasticum pertinere, « cum hæc definitio appareat contraria iis quæ leguntur in Codice tum Justiniani, tum » Theodosii, et in aliis antiquitatis monumentis, ubi » patet a principibus laicis præscribi conjugiorum impedimenta, et ab iisdem arbitrato suo relaxari, » graviter carpit, dixitque hanc potestatem penes solam Ecclesiam nunc existere. 3° Pius VI, in litteris ad episcopum Motulensem, diei 16 septembris 1788, talem esse sensum præfati canonis 12 expresse declarat, dicens: « Ignotum nobis non est quosdam adesse qui sæcularium » principum auctoritati plus nimio tribuentes, et verba » hujus canonis captiose interpretantes, illud defendendum susceperunt, ut quoniam Tridentini patres hac » dicendi formula usi non fuerint, ad solos judices ecclesiasticos, aut omnes causas matrimoniales, potestatem » reliquerint iudicibus laicis cognoscendi saltem causas » matrimoniales quæ sunt meri facti. Sed scimus etiam » hanc captiunculam et fallax hoc cavillandi genus omni » fundamento destitui. » Summi est autem Pontificis concilium Tridentinum interpretari et genuinum ejus sensum assignare. Ergo 1°.

Secundo, auctoritate summorum Pontificum: nempe 1° Honorii III, qui, Decretal. l. 2, tit. 10, cap. 3, clare docet causam natalium seu de validitate matrimonii ad solum judicem ecclesiasticum pertinere; 2° *Benedicti XIV* qui, litteris diei 9 februarii 1749 ad cardinalem Ebor-

censem, ait, n. 7, loquens de lege Theodosii matrimonium inter Christianos et Judæos prohibentis, « quod » hæc lex, ut pote a laico principe condita, nullam habere vim in matrimoniis debet. » Idem docet clarissimus Pontifex, de Synodo diocesana, l. 8, cap. 12, n. 6, et l. 9, cap. 9, n. 3; 3° Pii VI citati; 4° Pii VIII, qui, in Encyclica diei 24 maii 1829, dicit matrimonium non « humana tantum ex lege, sed ex divina regi ipsum debere, ac non terrenis, sed sacris rebus ipsum accensendum esse, ideoque Ecclesiæ omnino subijci: » licet quæstionem non definiat, satis manifestat se eodem modo de hac re sentire ac Pontifices maximos prædecessores suos. Ergo 2°.

Tertio, auctoritate sacre Penitentiariæ, quæ pluries consultata an matrimonia canonice contracta cum uno ex impedimentis civilibus in Gallia nunc exstantibus essent valida ratione sacramenti, constanter respondit affirmative. Ergo 3°.

Quarto, auctoritate doctorum catholicorum. S. Th. Sup. q. 57. art. 2 ad 4, agens de lege civili cognitionem legalem inter impedimenta matrimonium dirimentia recensente, ait, « quod prohibitio legis humanæ non sufficeret » ad impedimentum matrimonii, nisi interveniret Ecclesiæ auctoritas, quæ idem etiam interdicit. » Sic pariter docent omnes extranei auctores, sive theologi, sive canonistæ, et multi Gallicani vel Belgi, etiam Sanctæ Sedi non nimis faventes, ut *Van-Espen*, *Habert*, episcopus Vabrensis, *Natalis Alexander*, *Cabassut*, *Pontas*; sic etiam nunc plurimi episcopi et multi sacerdotes. Ergo 4°.

Quinto, praxi Ecclesiæ. Sæpius Romani pontifices et episcopi legibus a potestate sæculari circa matrimonium latis restiterunt, easque reformandas curaverunt; vel ad solos effectus civiles reducendas esse voluerunt; plurima hujus rei exempla et testimonia reperiuntur apud *Benedictum XIV*, de Synodo diocesana, l. 9, cap. 11, 12 et 13; *Natalis Alexander*, de Matrim., loquens de legibus Romanis matrimonia filiorum familias, invitis parentibus contracta, irrita decernentibus, dicit: « Sed irrita dun-

» taxat declarare potuerunt quoad civiles effectus, non
 » autem quoad substantiam et quoad rationem contrac-
 » tus et sacramenti. » Unde regibus nostris, Henrico II,
 Henrico III, et Ludovico XIII, publicis edictis declaranti-
 bus matrimonia filiorumfamilias sine consensu paren-
 tum aut tutorum contracta fore nulla, clerus Gallicanus
 de sensu hujusmodi edictorum, decreto concilii Triden-
 tini contrariorum saltem in terminis, sollicitus, eorum
 interpretationem quæsiit; piissimus Ludovicus XIII per
 commissarios suos respondere fecit, anno 1639, se præ-
 dicta filiorumfamilias matrimonia irritare voluisse tan-
 tum quoad effectus civiles, non vero quoad sacramentum.
 Clerus ergo non arbitrabatur regem propria auctoritate
 matrimonium dirimere posse quoad vinculum; episcopi
 enim in supplicatione sua ad regem sic loquebantur :
 « Le roi est très-humblement supplié de considérer l'im-
 » portance de cet article (39 de l'ordonn. de Louis XIII,
 » datée de Blois, 1629), qui semble devoir être expliqué
 » pour deux difficultés qui s'y rencontrent : la première,
 » quand on expliquera le mot de valablement ou non
 » valablement contracté, inséré en l'article de l'ordon-
 » nance de Blois relatif au contrat civil de mariage et
 » non au contrat spirituel du sacrement; la seconde,
 » quand on n'obligera pas les juges ecclesiastiques à
 » juger les mariages conformément aux saints décrets et
 » constitutions de l'Église, la seule règle de leurs juge-
 » ments; car la juridiction laïque ne peut pas donner la
 » loi aux juges ecclesiastiques en matière spirituelle : en
 » conséquence de quoi, il est nécessaire d'ôter de cet ar-
 » ticle, etc. » (*Memoires du clergé*, t. v, p. 691.)

Mentem suam eodem sensu aperuit anno 1635; occa-
 sione enim matrimonii inter Gastonem, ducem Aurelia-
 nensem, et Margaretam, ducis Lotharingiæ sororem,
 contra regis voluntatem initi, consultus fuit an prin-
 cipes e sanguine regio, ii præsertim qui jus ad coronam
 habent, matrimonium sine consensu regis valide contra-
 here possint; post longam deliberationem, et petitis con-

siliis a sacra Facultate theologiæ Parisiensi, nec non a
 cunctis ordinibus religiosis Parisiis tunc existentibus,
 sequentibus verbis respondit : « Nous archevêques, évê-
 » ques et autres ecclesiastiques, députés de toutes les pro-
 » vinces du royaume... Vu les décisions et constitutions
 » ecclesiastiques, sur les pouvoirs des coutumes des lieux
 » en ce qui concerne la validité des mariages, avec le
 » commun sentiment de ceux qui ont écrit sur cette ma-
 » tière;

» Considérés aussi la coutume, pratique et usage de la
 » France, en ce qui est des mariages des princes du sang
 » et particulièrement des plus proches, et qui sont pré-
 » somptifs héritiers de la couronne; attendu aussi le
 » consentement et approbation de l'Église touchant cette
 » coutume, pratique et usage de la France...

» Disons, selon le véritable sentiment de nos conscien-
 » ces d'un consentement unanime, que les coutumes des
 » États peuvent faire que les mariages soient nuls et non
 » valablement contractés, quand elles sont raisonnables,
 » anciennes, affermées par une prescription légitime, et
 » autorisées de l'Église;

» Que la coutume de la France ne permet pas que les
 » princes du sang, et particulièrement les plus proches,
 » et qui sont présomptifs héritiers de la couronne, se ma-
 » rient sans le consentement du roi, beaucoup moins
 » contre sa volonté et sa défense... Et que cette coutume
 » de la France est raisonnable, ancienne, affermée par
 » une légitime prescription, et autorisée de l'Église. » (*Mé-
 moires du Clergé*, t. v, p. 761.)

Ergo clerus Gallicanus vim impedimenti quoad matri-
 monii vinculum ab auctoritate Ecclesiæ repetit. Ergo.

Sexto, rationibus theologicis. 1° Tempore Christi, variæ
 existebant leges civiles circa matrimonium : at Christus,
 agendo de matrimonio, illudque ad dignitatem sacra-
 menti elevando, ad solam ipsius divinam institutionem
 attendit, non vero ad leges civiles : docet igitur eo ipso
 solum contractum naturalem esse materiam sacramenti
 et a principibus non pendere. 2° Contractus naturalis ad

dignitatem sacramenti elevatus, factus est objectum sacrum : ergo soli potestati spirituali subjici debet. 3° Valde convenit, imo et necessarium est materiam sacramenti Matrimonii esse pro cunctis fidelibus uniformem et constantem : at si potestas sæcularis habeat vim contractum naturalem dissolvendi, materia hujus sacramenti non erit uniformis, cum omnes principes catholici, schismatici, hæretici et infideles, omnesque respublicæ suprema auctoritate civili pollentes, sua peculiariora impedimenta statuere possent ; non constans, quia leges civiles innumeras subeunt mutationes. Ergo. 4° Indecens est, ne plus dicamus, iudices sæculares, etiam hæreticos et infideles, jus habere de validitate sacramenti pronuntiandi : attamen in sententia nobis adversa jus istud haberent, cum materia istius sacramenti non minus ipsis quam Ecclesiæ submitteretur. 5° Perpetuæ essent conflictationes inter potestatem ecclesiasticam et varias potestates sæculares diversa sæpeque contradictoria pronuntiantes : hinc fidelium connubia manerent incerta, conscientia torquerentur, orirentur scandala, et fatendum est gravia inde secutura esse mala. Numquid verisimile est sapientissimum Ecclesiæ institutorem posuisse principium cujus talia prævidebat consecraria ? Ergo 5°, etc. ; aliunde, etc. Ergo 6°.

Rationes autem quibus altera nititur sententia admodum videntur debiles, si cum auctoritatibus et rationibus a nobis breviter allatis conferantur : etenim

1° *Dicitur* principes habere jus dirimendi matrimonia subditorum infidelium, et inde concluditur eos matrimonia fidelium pariter dirimere posse, quia jus istud per conversionem subditorum minui non debuit. Sed hoc ipsum probandum esset, et tamen simpliciter asseritur ; certum est Christum non caruisse potestate sufficienti ut hanc limitationem institueret : porro illam reipsa instituisse videtur, efficiendo ut contractus merè naturalis fieret objectum sacrum. Ita docent Pontifices et doctores a nobis citati. Apud omnes constat Christum potestatem principum aliquo modo coercuisse, pluralitatem uxorum

prohibendo, vinculum matrimonii indissolubile reddendo, potestatem impedimenta dirimentia instituendi Ecclesiæ concedendo : non magis repugnat eum idem fecisse quoad facultatem contractum naturalem dirimendi. Ergo.

2° *Dicitur* bonum publicum sæpe postulare ut quædam impediatur matrimonia, et principes omni indutos esse potestate ad procurandum bonum publicum necessaria. Verum, 1° matrimonia ab Ecclesia probata, nunquam erunt bonis moribus opposita ; 2° quoad pacta familiarum et statuta ad sponsores atque liberos spectantia, principes totam habent auctoritatem quam haberent in subditos infideles : « Manent ergo utrique potestati jura » sua salva et integra ; neque pugnant inter se, cum » Ecclesia matrimonio ut sacramento, princeps ut contractui civili conditiones apponat. Deus, qui auctor est » pacis et ordinis, utramque potestatem ipse constituit : » utraque præcipuum exinde decus hauriet et firmamentum, si unaquæque intra fines suos se contineat, et » una aliam auxilio suo adjuvet, » inquit *Liebermann*, t. v.

3° *Dicitur* principes sæculares, ut Theodosium et Justinianum, potestatem constituendi impedimenta matrimonii exercuisse : at *Benedictus XIV*, de Synodo diœcesana, l. 9, cap. 11, et cum illo caterva doctorum docent illorum leges jure canonico fuisse correctas, sicut leges circa usuram, et ad effectus civiles tantum valuisse, donec consensus Ecclesiæ eis accesserit : contrarium vero minime probatur.

4° *Objicitur S. Thomas* qui in 4 Sententiarum, dist. 34, q. 1, art. 1, ait : « Matrimonium in quantum est in officium naturæ, statuitur jure naturæ ; in quantum est in officium communitatis, statuitur jure civili ; in quantum est sacramentum, statuitur jure divino : ideoque » ex qualibet dictarum legum potest persona effici ad » matrimonium illegitima. » Ille autem textus, quem S. doctor in juventute sua scripserat, per alium ex Supplemento superius citatum et in matura ætate scriptum